

ข้อมูลชุมชนคิ่งบางกะเจ้า

อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

ข้อมูลทั่วไป

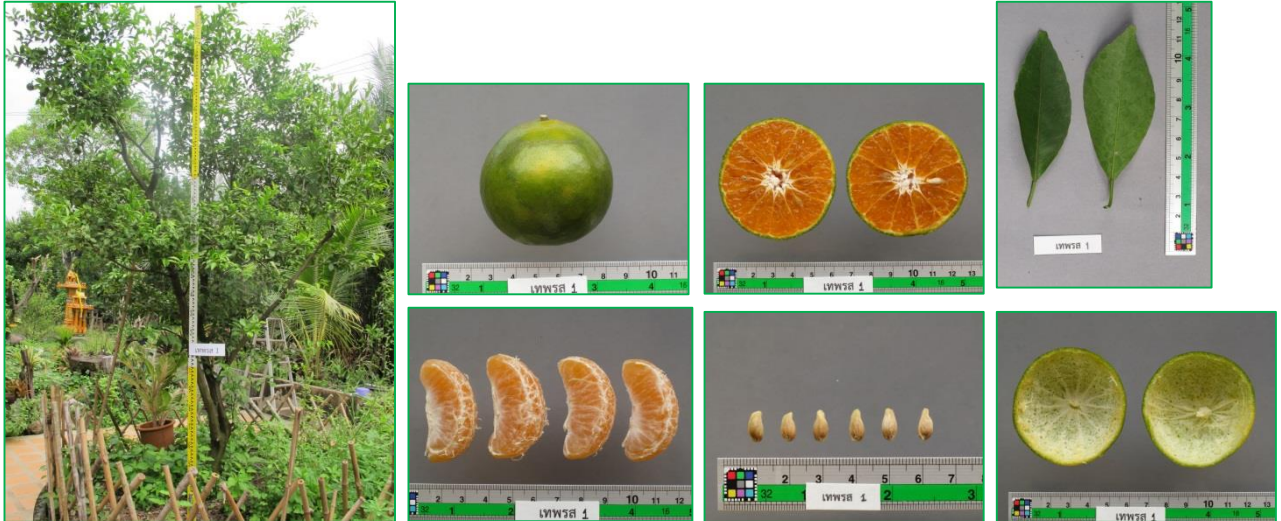
อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ประกอบด้วย 15 ตำบล 60 หมู่บ้าน แต่เขตที่มีการปลูกและอนุรักษ์ส้มเขียวหวานพันธุ์เทพรสในสมัยกว่า 100 ปี ก่อนหน้านี้อยู่ในคิ่งบางกะเจ้าหรือที่เรียกว่า “กระเพาะหมู” ประกอบด้วย 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลบางกะเจ้า บางกระสอบ บางยอ บางน้ำผึ้ง บางกอบัว และทรงคนอง พื้นที่ทั้งหมดประมาณ 12,000 ไร่ รวมสวนและที่อยู่อาศัย เป็นชุมชนชาวมอญมีประเพณีสืบทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรม เช่น ประเพณีสงกรานต์ การเล่นส่บ้า การบวชพระของชาวไทยรามัญ การแห่หงส์ธงตะขาบ เป็นต้น ในอดีตประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวน ซึ่งผลผลิตที่สร้างรายได้หลักในยุคแรกคือ สวนส้ม และสวนผสม เพราะทางการงดเว้นการเก็บค่าอากรกับส้ม ทำให้การปลูกส้มเฟื่องฟูมากในยุคนั้น ในยุคต่อมาได้มีการปลูกมะพร้าวเพื่อทำน้ำตาลมะพร้าว เพราะได้ราคาดีกว่าผลไม้ทั่วไป ถัดมาเมื่อมะพร้าวแก่มากจนต้นสูง ขึ้นลำบาก และให้ผลผลิตน้อยลง ชาวสวนจึงหันมาทำสวนผสมแบบเดิม ผลไม้ที่ปลูก ได้แก่ มะพร้าว น้ำหอม มะม่วงน้ำดอกไม้ ส้ม มะปราง ละมุด มะนาว มะพร้าว กล้วยหอม กล้วยน้ำว้า กระท้อน มะไฟ มะเฟือง ชมพู่มะเหมี่ยว พุทรา หมากรุก พืชผักสวนครัว เช่น ชะอม สภาพพื้นที่มีแม่น้ำขนาดใหญ่โอบรอบ เป็นพื้นที่ราบดินตะกอนลุ่มแม่น้ำ อยู่ใกล้บริเวณปากแม่น้ำที่เชื่อมต่อกับทะเล ส่งผลให้น้ำมีสภาพเป็น 3 น้ำ ที่เรียกว่า “ล็กจืด ล็กเค็ม” ผลไม้ที่ปลูกที่นี่จึงมีรสชาติดี หวานแหลมกว่าพื้นที่อื่นโดยทั่วไป และคนสมัยก่อนนิยมปลูกด้วยเมล็ด ทำให้การกลายพันธุ์ของผลไม้ ไปในทางที่ดี ซึ่งชาวสวนจะคัดสรร ผลไม้ต้นที่รสชาติดี ไว้ขยายพันธุ์ต่อไป

การอนุรักษ์ส้มเขียวหวานพันธุ์เทพรส

ส้มเขียวหวานพันธุ์เทพรสหรือเรียกสั้น ๆ ว่า “ส้มเทพรส” ได้สูญหายไปจากชุมชนคิ่งบางกะเจ้าเนื่องจากสภาพน้ำท่วมเมื่อปี พ.ศ. 2526 และ 2538 รวมทั้งโรงไฟฟ้าที่มาสร้างใกล้พื้นที่เมื่อ 30 กว่าปีก่อนหน้านี้ ทำให้คนรุ่นใหม่ ๆ ไม่รู้จักส้มเทพรส นายณรงค์ สำลีรัตน์ ปราชญ์ชาวบ้าน และเป็นปราชญ์จังหวัดสมุทรปราการกล่าวว่าถ้าสอบถามจากคนที่อายุมากกว่า 35 ปีอาจจะรู้จัก หรือเคยได้ยินชื่อส้มเทพรสมาบ้าง แต่ถ้าถามคนเฒ่าคนแก่ที่อายุมากกว่า 50 ปีจะบรรยายลักษณะของส้มเทพรสให้ฟังได้เลย กลุ่มอนุรักษ์พืชของชุมชน ได้แก่ นายนภดล ทองมัน นายปรีชา สาธุการ และนายกัมปนาท บันเลิศ ผู้ค้นพบต้นส้มเทพรสในพื้นที่สวนเก่าของชาวบ้านตำบลบางกระสอบ ที่เป็นสวนส้มเก่า จำนวน 3 ต้น คาดว่าอายุต้นประมาณ 30 ปี ขึ้นไปเป็นต้นที่เกิดจากเมล็ดเนื่องจากมีหนามแหลมยาว ทรงต้นสูง โดยสองต้นแรก ผิวเปลือกมีสีเขียว ต้นที่ 3 ผิวเปลือกสีเขียวปนสีน้ำตาล สำหรับรสชาติของส้มทั้ง 3 ต้นนี้ จะแตกต่างจากส้มบางมด คือส้มเทพรส เนื้อในหวานกรอบ ไม่มีรสเปรี้ยว แม้ผลยังอ่อน เมื่อปอกเปลือกเส้นใยผนังผลด้านในจะติดเปลือกออกมา ส่วนส้มบางมดเนื้อในจะนุ่มกว่าและมีรสเปรี้ยวแซม กลุ่มผู้อนุรักษ์จึงช่วยกันขุดบอนต้นส้มทั้ง 3 ต้นจากสวนที่พบมาปลูกในที่สวนตัวเอง ช่วยกันพัฒนา พื้นฟูต้นให้แข็งแรง ขณะนี้ได้ขยายพันธุ์ส้มเทพรส 2 ต้นแรก โดยการตอนกิ่งเพื่อเพิ่มจำนวนไปปลูกในสวนของสมาชิกกลุ่มประมาณ 100 ต้น ส่วนต้นที่ 3 หลังจากขยายพันธุ์เพิ่มประมาณ 3-4 ต้น ต้นแม่ได้ตายลงเนื่องจากต้นได้รับความกระเทือนระหว่างเคลื่อนย้าย

ลักษณะของส้มเขียวหวานพันธุ์เทพรส

ลักษณะของส้มเขียวหวานพันธุ์เทพรส หรือบางคนเรียก “ส้มพระประแดง” เป็นกลุ่มส้มเปลือกอ่อน คล้ายส้มบางมด ลักษณะที่แตกต่างจากส้มสายพันธุ์อื่น ๆ คือ มีรสหวานตั้งแต่ผลอ่อน มีลักษณะประจำพันธุ์ ดังนี้

- ใบ เป็นใบเดี่ยว ก้านใบสั้นกว่าแผ่นใบ กว้างประมาณ 3.5 เซนติเมตร ยาวประมาณ 7 เซนติเมตร ปลายใบเว้าตื้น ไม่มีปีกใบ
- ผล มีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 5.4 เซนติเมตร รูปทรงคล้ายทรงกลม ฐานผลป้าน ปลายผลนูน เปลือกสีเขียว ผิวเรียบ ต่อม้ำมันปรากฏชัดเจนและหนาแน่น
- กลีบ มีจำนวน 10 กลีบต่อผล การยึดติดกันระหว่างกลีบติดกันเล็กน้อย รูปร่างกลีบสม่ำเสมอ สีเนื้อสีส้มและสม่ำเสมอ
- เมล็ด รูปไข่ เฉลี่ย 10 เมล็ดต่อผล

จากข้อมูลชุมชนและข้อมูลที่มาของส้มเขียวหวานพันธุ์เทพรส ซึ่งกลุ่มผู้นุรักษ์พันธุ์พืชของชุมชนในเขตพื้นที่คุ้มบางกะเจ้า มีความประสงค์จะขอขึ้นทะเบียนชุมชน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 และต้องการจดทะเบียนส้มเขียวหวานพันธุ์เทพรสเป็นพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นนั้น ได้มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสมุทรปราการ และเกษตรอำเภอพระประแดง การประชุมรับฟังความคิดเห็นผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย เกี่ยวกับการจดทะเบียนส้มเขียวหวานพันธุ์เทพรส เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในการดำเนินงาน และเกิดประโยชน์ต่อชุมชน และคาดหวังว่าชุมชนคุ้มบางกะเจ้าจะเป็นชุมชนแรกที่ได้รับการขึ้นทะเบียนชุมชนตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 และส้มเขียวหวานพันธุ์เทพรส จะเป็นพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นพืชแรกของประเทศไทยเช่นกัน

